

Ohjeita koulutyöhön sisäilmatilanteessa

PÄÄLÖYDÖKSET

- Sisäilmatilanteessa tulee huomioida aina myös rakennuksen tekninen selvitysprosessi rakennuksen käyttäjien tuen rinnalla.
- Sisäilmatilanteita voidaan ennaltaehkäistä kiinteistönhoidon sekä strategisen kiinteistönpidon keinoin mutta myös esim. huolehtimalla, että tiloja käytetään oikein.
- Päätös väistötiloihin siirtymisestä tulee perustua rakennuksen tutkimuksesta nousseisiin havaintoihin ja niiden perusteella tehtyyn arvioon väistön tarpeesta. Väistötarvetta arviotaessa otetaan huomioon myös rakennuksen käyttöä turvaavien toimenpiteiden käytön soveltuvuus.
- Opiskeluhuollon toimijoilla, erityisesti kouluterveydenhuollolla, on hyvät valmiudet ja toimintatavat auttaa myös sisäilmasta haittaa kokevaa oppilasta, kuten muitakin ongelmia kohtaavia oppilaita.
- Yksittäisen oppilaan kohdalla tulee tarpeen mukaan koota yhteen toimijat, joiden avulla oppilasta ja hänen perhettään voidaan sisäilmatilanteessa tukea, esimerkiksi monialainen asiantuntijaryhmä

Sisäilmatilanteiden tunnistaminen, syiden löytäminen ja ongelmien asianmukainen hoitaminen vaativat monipuolista asiantuntemusta. Koulujen sisäilmatilanteiden parissa työskentelee joukko eri alojen ammattilaisia aina kiinteistön kunnosta vastaavista koulu- ja työterveyshuollon toimijoihin. Vaikka toimintamallit sisäilmatilanteiden haltuun ottoon rakennuksissa ovat kehittyneet, ja ne tukevat osaltaan koulurakennusten terveellisyyttä ja turvallisuutta, tarvitaan ohjeistusta erityisesti siitä, kuinka oppilaita voidaan tukea koulujen sisäilmatilanteessa (Kuvio 1).

Kuvio 1. Esimerkki polusta oppilaalle, joka kokee sisäympäristöön liitettyä haittaa koulurakennuksessa. Apua ja tukea saa muun muassa yksilökohtaisen opiskeluhoollon toimijoilta (Lähde: Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma 2023).

Sisäilmatilanteiden ennaltaehkäisy

Ennakoiva kiinteistön kunnossapito on tärkeä osa rakennuskannan hallintaa. Painopiste koulujen sisäilmaan liittyvissä kysymyksissä tulisikin olla akuuttien tilanteiden selvittämisen sijasta niiden ennaltaehkäisyssä normaalin kiinteistönhoidon sekä strategisen kiinteistönpidon keinoin. Käytännössä sisäilmatilanteita voidaan kouluissa ehkäistä esimerkiksi seuraavin toimin:

- Tiloja tulee käyttää vain siihen tarkoitukseen, johon ne on suunniteltu, eli esimerkiksi käytävä-, vintti- tai kellaritilat eivät ole opetustiloja. Tiloissa tulee olla oikea oppilasmäärä tilaan ja sen ilmanvaihdon mitoittamiseen nähden. Oppilasmäärää ei tule kasvat- ta luokahuoneissa ilman tilojen teknistä arviointia. Lisäksi oppilaat ja henkilökunta tulee perehdyttää rakennuksen oikeaan käyttöön.
- Koulun henkilöstön ja oppilaiden havainnot sisäympäristöstä ovat tärkeitä. Näitä ovat muun muassa siivottavuus ja siivouksen taso sekä olosuhteiden havainnointi esim. hajut ja tunkkaisuus, muutokset esim. seinäpinnoilla, kuten maalin hilseily ja kosteusjä- ljet.
- Kiinteistön omistajan toimet koulurakennuksessa ovat merkittävä tekijä hyvän si- säympäristön laadun takaamisessa. Tällaisia toimia ovat muun muassa kiinteistön hoito ja ylläpito, ilmanvaihdon ja rakennuksen katsastukset sekä riipeä tarttumisen ha- vaittuihin puutteisiin sekä aktiivinen ja avoin viestintä, myös ennaltaehkäisevistä toi- mista. Toimenpiteitä sisäympäristön olosuhteiden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi

Anniina Salmela
THL

Kaisa Jalkanen
THL

Anne Hyvärinen
THL

etunimi.sukunimi@thl.fi

Näin tutkimus tehtiin:

Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa koottiin ohjeistus koulutyön tueksi, kun kouluyhteisöä koskettaa sisäilmatilanne.

Ohjeistus kokoa yhteen kaikki kouluympäristöön Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa tuotetut ohjeistukset.

Ohjeistuksia varten on haastateltu kuntien toimijoita, osoitettu kyselyitä sisäilmaryhmille ja kouluterveydenhuoltoon sekä pidetty työpajoja.

Tällä ohjeella

- tuetaan kuntien toimijoita kehittämällä sisäilmatilanteen selvitysprosessia edelleen ja tarjoamalla työkaluja tilanteen ratkaisemiseksi,
- ohjeistetaan koulun henkilökuntaa sekä oppilaita ja huoltajia toimimaan sisäilmatilanteesta,
- kehitetään kouluterveydenhuollon toimintaa osana sisäilmatilanteen selvitysprosessia
- ohjeistetaan kaikkia kouluympäristössä toimivia mm. väistöilratkaisuihin ja lapsen yksilölliseen tuen tarpeeseen liittyen.

tehdään myös normaalin kiinteistönhoidon yhteydessä koko rakennuksen elinkaaren ajan.

- Viranomaisten ja kouluterveydenhuollon yhteistoimintaa hyvän sisäympäristön edistämiseksi on kouluympäristön ja yhteisön monialainen tarkastus kolmen vuoden välein. Yhteistyössä tehtävässä tarkastuksessa tulee paikalla olla oppilaitoksen vastuhenkilö (rehtorin), terveydensuojeluviranomaisen (esim. ympäristöterveystarkastaja), kouluterveydenhuollon sekä kiinteistön ylläpidosta vastaavan tahon edustajat.

Lue lisää: [Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos – Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen](#)

Sisäilmatilanteen selvitysprosessi koulussa

Vaikka tavoitteena on ennakoiva kiinteistönpito, voi erilaisia sisäilmatilanteita ilmetä. Sen vuoksi on tärkeä määrittää ja ohjeistaa selvitysprosessi eli toimintamalli sisäilmatilanteiden hoitamiseen.

Toimintamallin tulee kattaa kokonaisuus haitan tai vian havainnoinnista tehtyjen toimenpiteiden jälkiseurantaan. Eri toimijoiden roolit ja tehtävät on tärkeä esittää selvästi ohjeistuksessa. Ohjeistuksen tulee olla kaikkien saatavilla, ja se on myös hyvä tuoda kaikille rakennuksen käyttäjille tiedoksi. Ohjeissa on tärkeä määrittää, kuka vastaa viestinnästä ja ajantasainen viestintä tulee huomioida koko prosessin läpi.

Sisäympäristöstä tehdyn havainnon ilmoittajalle tulee antaa palaute ilmoituksen vastaanottamisesta ja ajantasaista tietoa toimenpiteistä ja aikatauluista asian selvittämiseen liittyen. Toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi rakennuksen olosuhteiden ja teknisten järjestelmien, kuten ilmanvaihdon toiminnan alustava tarkastelu. Havainnon ja sen perusteella tehdyn ilmoituksen pohjalta tilanne ratkeaa usein jo kiinteistöhuollon toimenpiteillä. (Kuvio 2)

Erilaisia toimenpiteitä sisäympäristön olosuhteiden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi tehdään normaalin kiinteistönhoidon yhteydessä koko rakennuksen elinkaaren ajan. Tarvittaaviin selvityksiin on hyvä tarttua ripeästi. Kiinteistön omistaja on vastuussa rakennuksen kunnan selvittämisen sekä korjausten ja muiden toimenpiteiden järjestämisestä. Myös toimenpiteiden tuloksellisuuden seuranta on tärkeä osa sisäilmaprosessia ja kuuluu kiinteistön omistajan vastuulle.

Kuvio 2. Koulun sisäympäristöön liittyvistä havainnoista tulee ilmoitta rehtorille, jotta tilannetta päästään selvittämään (Lähde: Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma 2023).

Sisäilmatilanteesta oppilas tai hänen huoltajansa tekee ilmoituksen koulun rehtorille epäilystä sisäilmaan liittyvästä haitasta. Ilmoitus tulee tehdä myös kirjallisesti, esim. sähköpostilla. Oppilaan terveystietoa ei tule kuitenkaan välittää sähköpostitse. Ilmoituksen jälkeen oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan palaute, miten tilannetta selvitetään, arvio kauanko selvityksessä voi mennä ja jatkossa, mitä asialle on tehty. Oppilas ohjataan kouluterveydenhuoltoon, mikäli hän omasta tai huoltajan mielestä tarvitsee hoitoa. Mikäli oppilas on käynyt muualla terveydenhuollossa, kuten yksityisellä lääkäriasemalla, hänen tai huoltajan tulisi olla yhteydessä myös kouluterveydenhuoltoon. Mikäli oppilas tarvitsee tukea tilanteesta, selvitetään, millä tavalla opetustoiminta tai muu esim. opiskeluhuoltopalvelujen tuki järjestetään oppilaalle.

Viestintä sisäilmatilanteessa

Sisäilmaviestinnän tavoitteena on viestiä ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä sekä ongelmatilanteen aikana selvityksistä ja tilanteen ratkaisemisesta.

Viestinnän avulla voidaan auttaa oppilaita ja huoltajia ymmärtämään sisäilmatilannetta ja käsittelemään siihen liittyvää huolta sekä kertoa päätöksenteosta ja toimenpiteistä.

Viestinnällä voidaan myös parantaa tiedonkulkua ja rakentaa asiantuntijoiden välistä keskinäistä yhteistyötä.

Sisäilmatilanteita varten tulisi olla tehtynä viestintäsuunnitelma, jota päivitetään tilanteen edetessä ja jonka mukaan voidaan yhtenäisesti viestiä. Myös viestintäkanavat tulee kirjata.

Viestinnän hyviä käytäntöjä ovat esim. koulun sisäilmasivut verkossa, tiedotteet, käyttäjien kuuleminen ja viestintätilaisuudet sekä yhteyshenkilöiden nimeäminen tilan käyttäjien tiedon tarpeisiin.

Lue lisää: [Sisäilmatilanteen selvitysprosessi koulussa ja päiväkodissa](#)

Lue lisää: [Ohje rehtoreille sisäilmatilanteeseen](#)

Lue lisää: [Ohje korjausten jälkeiseen siivoukseen ja irtaimiston puhdistukseen työpaikoilla](#)

Rehtorin rooli sisäilmatilanteessa

Rehtorilla on opetuksen ja koulutuksen järjestäjän edustajana kokonaisvastuu johtamansa oppilaitoksen toiminnan järjestelyistä, opetus- ja kasvatustyön ohjauksesta ja valvonnasta sekä oppilaiden ja opiskelijoiden opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Kiinteistön omistaja on vastuussa sisäilmatilanteen selvittämisestä, mutta myös rehtorilla on tärkeä rooli oppilaitoksensa sisäilmatilanteen hallinnassa. (Kuvio 3)

Kuvio 3. Rehtorin tehtävät sisäilmatilanteessa (Lähde: THL 2022).

Mikäli oppimisympäristössä ilmenee epäily olosuhdehaitasta tai epäpuhtauslähteestä tai kyseessä on akuutti vaurio, kuten vesivuoto, on rehtorin ryhdyttävä viivyttämättä selvittämään tilannetta sekä edistämään haitan poistamista yhteistyötahojen kanssa. Oppilaitosten käyttäjiä tulee ohjeistaa niin, että rehtori saa aina tiedon epäilyistä tai havainnoista.

Rehtorin tulee olla tietoinen koulurakennuksessa tapahtuvista selvityksistä ja mahdollisista huolto- ja korjaustoimenpiteistä koko sisäilmaprosessin ajan. Lisäksi hänen tulee ottaa selvää ja ymmärtää, mitä selvitysten tulokset tarkoittavat.

Rehtori viestii säännöllisesti oppilaille ja huoltajille tilanteesta koulurakennuksessa ja tilanteen vaikutuksesta kouluarkeen.

Mikäli koulurakennuksen tilanteen vuoksi on oppilas tai oppilaita, jotka tarvitsevat tukea tai muutoksia koulunkäyntiin, tulee rehtorin yhdessä oppilaiden ja huoltajien sekä opiskeluhoitopalvelujen kanssa selvittää vaihtoehtoja kouluarjen järjestämiseen.

Lue lisää: [Ohjeistus rehtoreille sisäilmatilanteeseen](#)

Hyvät käytännöt sisäilmatilanteiden hallintaan

Tuomalla sisäilmatilanteisiin liittyviä hyviä käytäntöjä osaksi kunnan toimintatapoja, voidaan niiden avulla hallita paremmin sisäilmatilanteita.

Kiinteistön käyttö

- Rakennuksen kunnan tunteminen ja seuranta eli ennakkoiva kiinteistön kunnossapito ja hoito, sisältäen säännölliset kiinteistökierrokset ja katsastustoiminnot.
- Tilojen oikea käyttö ja käyttäjien perehdyttäminen rakennuksen käyttöön sekä ilmoitusten tekemisen ohjeistaminen. Rakennuskohtaisten käyttöohjeiden muodostaminen käyttäjiä varten.

Käyttäjien kuuleminen

Käyttäjien kokemusten kuunteleminen on tärkeää. Näin voidaan saada tietoa käyttäjien tyytyväisyydestä, olosuhdehaittojen kokemisen yleisyydestä sekä ongelman ratkaisuprosessiin vaikuttavista tekijöistä.

Kuulemistapoja voivat olla esimerkiksi erilaiset keskustelut ja tapaamiset, haastattelut ja kyselyt. On tärkeää valita sopiva kuulemistapa eri tilanteisiin; keskustelut ja haastattelut ovat kyselyjä toimivampi tapa tilanteessa, jossa ei tarvitse selvittää ison käyttäjäjoukon kokemuksia.

Käyttäjien kokemukset voivat mahdollisesti auttaa tutkimusten kohdentamisessa, mutta ne heijastavat tutkimusten mukaan vain heikosti sisäilman epäpuhtauksien pitoisuuksia. Sisäilman epäpuhtauksien arvioinnin tuleekin perustua aina rakennuksen teknisiin selvityksiin. Arvioinnissa voidaan huomioida myös esimerkiksi aiempia rakennuksen teknisiä selvityksiä ja perus- ja työterveydenhuollon tietoja salassapitosäännökset huomioiden.

Kyselyn toteutukseen kuuluu tuloksista tiedottaminen. Sisäilmastokyselyn tietojen käsittely kuuluu terveydenhuollon ammattilaiselle silloin, kun kysely käsittelee mahdollisia oireita.

Toimintamallit

- Sisäilmatilanteeseen toimintamallit, jossa selkeät ja määritellyt toimijoiden roolit ja vastuut prosessissa etenkin kiinteistön omistajan, rehtorin ja kouluterveydenhuollon osalta.
- Kaikista sisäympäristön olosuhdehävainnoista ilmoitetaan. Myös epäilyistä sisäilman laadun heikkenemisestä tulee ilmoittaa toimintamallin mukaisesti, jotta tilannetta päästään selvittämään.
- Selkeät ja toimivat ilmoituskäytännöt. Sähköisten ilmoitusjärjestelmien kehittäminen ja esim. sisäilmailmoituksen tekeminen suoraan kiinteistön hoito- ja kunnossapitojärjestelmään.
- Nopea tilanteen haltuunotto kiinteistön omistajan toimesta. Yhteydenotto toimenpiteistä ja aikataulusta ilmoittajalle.
- Oppilaan ohjaaminen kouluterveydenhuoltoon, jos oppilas tuntee tarvitsevansa tukea tilanteessa tai hoitoa koettuun oireiluun.

Viestintä

- Viestintäsuunnitelman laatiminen, vastuuviestijän nimeäminen ja viestintäsuunnitelman mukainen oikea-aikainen viestintä.
- Viestintätilaisuudet huoltajille, jossa mukana ainakin kiinteistön omistajan edustaja, terveydenhuolto ja rehtori. Tilanteesta riippuen myös muita asiantuntijoita voi olla hyödyllistä kutsua paikalle. Jokainen tilannetta selvittävä taho viestii vastuuroolinsa kautta omaan asiantuntemusalueeseensa liittyvistä asioista.
- Viestintätilaisuudet oppilaille ikätasoisesti. Tilaisuudessa kerrotaan mm. mitä rakennuksessa on havaittu, mitä selvityksiä ja mahdollisia toimenpiteitä tehdään, ketä aikuisia on mukana tilannetta selvittämässä ja lisäksi perustietoa itse koulurakennuksesta.
- Muita viestinnän hyviä käytäntöjä ovat mm. koulun sisäilmasivut verkossa, tiedotteet, käyttäjien kuuleminen sekä yhteyshenkilöiden nimeäminen tilan käyttäjien tiedon tarpeisiin.

Resursointi ja yhteistyö

- Kouluterveydenhuollon riittävä resursointi ja opiskeluhoitotyön kehittäminen niin, että sisäilma-asiat osataan ottaa huomioon osana muuta oppilastyötä.
- Yhteistyö yli kunnan ja hyvinvointialueen toimialojen.
- Tutkimuksiin ja korjauksiin varautuminen kunnan talousarviossa. Myös puitesopimusten tekeminen. Sisäilma-asioita hoitavilla tulee olla valtuudet tilata tarvittavia lisätutkimuksia ja pienimutoisia huolto- ja korjaustoimenpiteitä itsenäisesti sovittuun rajaan asti.
- Sisäilmatilanteiden ratkaisemisessa mukana olevien tahojen ammattitaidon lisääminen kouluttautumisen avulla.

Lue lisää: [Sisäilmaongelmien korjaamiseen liittyvät investoinnit, priorisointitarpeet ja päättökset kunnissa \(SisäPri\) -loppuraportti](#)

Rakennuksen turvallinen käyttö

Käyttöä turvaavat toimenpiteet

Käyttöä turvaavilla toimenpiteiksi kutsutaan erilaisia ratkaisuja, joilla vähennetään tai torjutaan rakennuksen käyttäjien altistumista rakennuseräisille epäpuhtauksille ja siten mahdollistetaan rakennuksen turvallinen käyttö. Käyttöä turvaavien toimenpiteiden tulee aina olla vain tilapäisiä ratkaisuja, joita käytetään esimerkiksi suunnitteilla olevan korjauksen esivalmisteluajana tai korvaavien tilojen järjestymistä odotettaessa.

Rakennuksen käytön turvaamisen on oltava suunnitelmallista (Kuvio 4). Toimenpiteet tulee ottaa käyttöön vain tilanteissa, joissa rakennusteknisissä tutkimuksissa on todettu

Opiskeluhoitopalvelut

Kouluterveydenhuolto

- Oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, huoltajien kasvatustyön tukeminen, oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen, pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden opiskeluhoitotoimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen.
- Lisäksi tehtäviin kuuluu kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta.
- Kouluterveydenhuollon työ on ensisijaisesti terveyttä edistävää, mutta tarvittaessa myös selvittää oireita, tarjotaan tukea tai ohjataan eteenpäin tutkimuksiin.

Koulukuraattori

- Tarjoaa ohjausta ja tukea erityisesti perhetilanteeseen, vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä asioissa. Tilanteita voivat olla esim. ongelmat koulunkäynnissä, kaverisuhteissa tai perheessä.
- Ensisijaisena tavoitteena on pyrkiä ennaltaehkäisemään vaikeuksia.

Koulupsykologi

- Tehtävät liittyvät opiskelijan yksilölliseen oppimiseen, mielenterveyden edistämiseen ja tukemiseen sekä psykologiseen arviointiin.
- Koulupsykologi auttaa oppilasta mm. oppimisvaikeuksissa, tarkkaavaisuuden ja työskentelyn pulmissa, tunne-elämän kehityksen solmukohdissa, omassa tai perheen kriisissä, vuorovaikutusongelmissa tai kun on tarvetta opetusjärjestelyille.

sisäympäristön laatua heikentävä tekijä. Lisäksi on varmistettava, että todetun epäpuhtauden poistaminen tai rajoittaminen valitulla toimenpiteellä on mahdollista. Käyttöä turvaavia toimenpiteitä suunniteltaessa on hyvä tarkastella rakennusta kokonaisuutena ja kiinnittää huomiota myös sisäympäristön fysikaalisiin olosuhteisiin.

Ennen toimenpiteiden toteuttamista on määriteltävä, kuinka pitkäksi aikaa rakennuksen käyttöä on tarkoitus turvata. Lisäksi toimenpiteiden toimivuutta tulee seurata säännöllisesti.

Kuvio 4. Käyttöä turvaavien toimenpiteiden käyttöönotto (Lähde: THL 2023).

Todetun haitan tai puutteen korjaustoimenpiteitä tai väistöön siirtymistä odottaessa voidaan väliaikaisesti esimerkiksi:

- tehostaa ilmanvaihtoa sekä nostaa siivoustasoa ja parantaa siivottavuutta, jos esim. tilassa havaittu epäpuhtauslähteitä tai epäpuhtauksia kulkeutuu muista tiloista,
- säättää ulko- ja sisäilman ja/tai tilojen välisiä paine-eroja, jos esim. havaittu hallitsemattomia ilmapuotoja sekä tehdä rakenteiden tiivistämistä ja kapselointia,
- tarvittaessa käyttää esim. ilmanpuhdistimia, jos tilassa kohonneita hiukkaspitoisuuksia tai hajuja.
- Myös tilajärjestelyt ja tilojen osittaiset käyttörajoitukset voivat tulla kyseeseen.

Lue lisää: [Käyttöä turvaavat toimenpiteet](#)

Väistötilat

Koulurakennusten perusparannuksiin liittyvät väistötilanteet ns. suunnitelmalliset väistöt ovat aikataulutettuja ja investointiohjelmissa huomioituja. Eteen voi kuitenkin tulla tilanteita, joissa väistötilanteisiin joudutaan yllättäen. Väistötilanteisiin tulisikin varautua toimintamallilla, jossa on otettu huomioon mm.

- väistötiloihin siirtymisen arviointiperusteet,
Päätös väistötiloihin siirtymisestä tulee perustua rakennuksen kosteus- ja sisäilmateknisissä kuntotutkimuksissa esiin tulleisiin havaintoihin ja niiden perusteella tehtyyn arvioon väistön tarpeesta sekä terveydellisistä että rakennuksen korjaustoimienpiteiden laajuuteen liittyvistä näkökulmista. Väistötarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös rakennuksen käyttöä turvaavien toimenpiteiden käytön soveltuvuus.
- väistötilojen hankintaprosessi ja päätäntävalta,
Väistötilanteita varten voidaan esimerkiksi perustaa työryhmä, jolla on väistöprosessin hyvä tuntemus ja osaaminen väistötilojen hankintamenettelyyn sekä riittävä nimenkirjoitusoikeus lähteä edistämään tilannetta.
- väistötilojen kriteerit.
Väistötilojen kriteereinä voidaan pitää esimerkiksi sijaintia, toiminnallisuutta ja käytettävyyttä, teknistä kuntoa ja saatavuutta.

Väistötilanteissa, oli tilanne suunnitelmallinen tai yllättävä, tulee myös oppilaat ja heidän huoltajansa huomioida. Tilanteesta tulee viestiä aktiivisesti ja kertoa tilanteen vaikuttamisesta kouluarkeen sekä esimerkiksi järjestää mahdollisuuksien mukaan oppilaille ja huoltajille ennakkoon tutustuminen väistötiloihin. Mikäli väistötiloihin joudutaan siirtymään koulualueen ulkopuolelle, on ratkaisut oppilaiden koulumatkan toteuttamiseen, esim. kuljetusten tarve väistötiloihin, oltava päätettynä ennen asiasta viestintää.

Sisäilmaryhmä tukee ja koordinoi sisäilmatilanteen selvittämistä

Sisäilmaryhmän tehtävänä on tuoda monialaista osaamista sisäilmatilanteiden selvittämiseen, suunnitella ja koordinoita sisäilmatilanteiden ratkaisuprosessia sekä arvioida selvitysten tuloksia tarvittavine toimenpiteineen. Lisäksi tehtävä on parantaa vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä sekä lisätä tilan käyttäjien luottamusta ongelman ratkaisemiseen.

Ryhmässä on useimmiten mukana ainakin kiinteistön omistajan, toimialajohdon, tilojen käyttäjien, terveydensuojelun, työsuojelun ja terveydenhuollon edustajat. Kokoonpano voi vaihdella kunnasta riippuen, ja siinä voi olla vaihtuvia jäseniä, kuten kohdetyöpaikan henkilöstön tai esimiehen edustaja tai käyttäjien edustaja.

Sisäympäristön laatuun vaikuttavia tekijöitä

Sisäympäristön ja sisäilman laatuun voivat vaikuttaa monet eri tekijät, kuten:

- huoneilman lämpötila, suhteellinen kosteus ja veto
- pienhiukkaset, kuidut ja kaasumaiset epäpuhtaudet
- epätavanomainen mikrobilähde, kuten kosteusvaurio
- ilmanvaihdon toiminta
- ääniympäristö (melu)
- valaistusolosuhteet
- siivous ja siivottavuus
- tilojen käyttäjät
- ulkoilman laatu

Oppilaiden tuki koulussa

Opiskeluhoolto ja sen tehtävät

Opiskeluhoolto on kouluissa tehtävää työtä, jolla edistetään, pidetään yllä ja luodaan edellytyksiä oppilaan hyvälle oppimiselle, psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle sekä sosiaaliselle hyvinvoinnille.

Opiskeluhoollon tavoitteena on edistää oppilaiden ja koko kouluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja oppilaiden osallisuutta. Lisäksi tavoitteena on turvata yksilökohtainen varhainen tuki kaikille sitä tarvitseville.

Opetustoimi ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat toteuttavat opiskeluhoiltoa suunnitelmallisena monialaisena yhteistyönä. Sitä tehdään yhdessä oppilaiden, heidän huoltajiensa ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhoolto jakautuu yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon

Hyvinvointia edistävä yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää ja kohdistuu koko kouluyhteisöön, mutta työtä voidaan myös kohdentaa tietyille luokka-asteille tai ryhmille, esimerkiksi koulun aloittamis- tai päätösvaiheeseen tai tunnistetun ryhmään liittyvän ongelman perusteella.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto on ehkäisevää ja tukea antavaa ja sillä tarkoitetaan yksittäisille opiskelijoille annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhoiltoa.

Monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto voi olla tarpeellista oppilaan tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoollon tuen järjestämiseksi. Yksittäisen opiskelijan monialaista opiskeluhoiltoa toteutetaan tapauskohtaisesti tilanteen ja tarpeen mukaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Oppilaat ja huoltajat ovat osallisina yksilökohtaisessa opiskeluhoilto työssä.

Lue lisää: [Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos – Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen](#)

Kouluterveydenhuolto osana opiskeluhoiltoa sisäilmatilanteesta

Kouluterveydenhuollon henkilöstö, kouluterveydenhoitajat ja -lääkärit, ovat avainasemassa erilaisten oppilaita koskettavien ongelmatilanteiden varhaisessa havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa.

Opiskeluhoiltopalveluilla, kuten kouluterveydenhuollolla, on valmiudet ja toimintatavat auttaa myös sisäympäristöstä haittaa kokevaa oppilasta. Tällaisessa tilanteessa oppilas ei eroa muista ongelmia kohtaavista oppilaista. Samoja tukitoimia voidaan soveltaa sisäilmatilanteesta oireita kokevien oppilaiden auttamiseksi ja koulunkäynnin turvaamiseksi. Näitä ovat mm. terveydentilan ja jatkotutkimustarpeiden selvittäminen sekä tarvittavan opiskeluhoollon tuen sekä koulunkäynnin ja oppimisen tuen järjestäminen

Kouluterveydenhuollon toimijoilla, useimmiten kouluterveydenhoitajalla, on rehtorin lisäksi merkittävä rooli oppilaan ja hänen huoltajansa kohtaamisessa, kun sisäilmatilannetta epäillään. Kouluterveydenhoitaja tapaa oppilaan ja hänen huoltajansa, mikäli sisäilmasta koettuun haittaan liittyy oireilua ja tuen tarvetta. Ensikohtaamisessa sekä tilanteen edetessä on tärkeää, että terveydenhoitaja kohtaa kiireettä oppilaan ja huoltajan, kuuntelee heitä ja kertoo, kuinka tilanteesta voidaan edetä. Kouluterveydenhoitajan lisäksi tilanteeseen on hyvä ottaa jo aikaisessa vaiheessa mukaan muut opiskeluhoiltopalvelujen ammattilaiset, mikäli välitöntä tuen tarvetta ilmenee. Jotta kouluterveydenhoitaja voi toimia sisäilmatilannetta epäiltäessä, on hänen tunnettava kunnan toimintamalli sisäilmatilanteiden selvittämiseen.

Kun sisäilmasta koettu haitta koskee oppilasryhmää

Hyvä ja viihtyisä sisäympäristö, mukaan lukien sisäilma, on hyvinvoinnin kannalta merkittävä tekijä, joka myös tukee toimintakykyä ja oppimista. Sisäympäristössä voi kuitenkin esiintyä erilaisia sisäilman laatua heikentäviä tekijöitä ja myös monet muut seikat,

Terveysuojeluviranomaisen rooli

Koulut ovat terveysuojelulain mukaisesti ilmoituksenvaraisia kohteita, joiden terveydellisiä olosuhteita terveysuojeluviranomainen, esim. kunnan ympäristöterveystarkastaja, valvoo säännöllisesti ennaltaehkäisy näkökulmasta.

Toisinaan ilmoitus havaitusta olosuhdehaitasta tai koetuista oireista koulurakennuksessa tehdään ympäristöterveydenhuoltoon, jolla on myös velvollisuus tarvittaessa akuuttiin valvontaan. Ympäristöterveyshuolto neuvoo ja ohjaa havainnon tekijää mm. ottamaan yhteyttä oppilaitoksen rehtoriin, jotta selvitysprosessi pääsee alkamaan.

Jos tilanne tai asianomainen niin vaatii, tulee asia ottaa vireille terveysvalvonnassa eli käsiteltäväksi viranomaisen ratkaisun tekemistä varten. Tilanne edellyttää usein ympäristöterveyshuollon edustajan eli ympäristöterveystarkastajan tekemää tarkastusta valituksen kohteena olevaan toimipisteeseen. Jos tarkastuksen havainnot tukevat käsitystä terveydelle haitallisesta olosuhteesta tai tilanteesta, voi ympäristöterveystarkastaja tai terveysuojelusta vastaava lautakunta velvoittaa kiinteistön omistajaa haitan selvittämiseen, poistamiseen tai rajoittamiseen. Terveysuojeluviranomainen voi tarvittaessa tehostaa määräyksiä esim. uhkasakojen avulla.

Ympäristöterveyshuolto toimii usein kunnan sisäilmaryhmissä asiantuntijana mutta tarvittaessa myös viranomaisroolissa.

esimerkiksi yksilölliset tekijät ja muu elinympäristö sekä erilaiset kuormittavat asiat, kuten kouluyhteisöön liittyvät paineet ja tuen puute, voivat vaikuttaa oppilasryhmän koettuun sisäympäristön laatuun.

Kun sisäilmaan liitetty haitta koskee kokonaista oppilasryhmää, esimerkiksi koululuokkaa, käynnistetään olosuhteiden ja teknisten järjestelmien, kuten ilmanvaihdon toiminnan alustava tarkastelu. Tilanne ratkeaa usein jo kiinteistöhuollon toimenpiteillä, mutta joskus tarvitaan laajempia selvityksiä.

Hyviä käytäntöjä oppilasryhmää koskevissa tilanteissa on

- kuulla oppilasryhmää, jotta saadaan tietoa käyttäjien tyytyväisyydestä, olosuhdehaittojen kokemisen yleisyydestä sekä tilanteen ratkaisuprosessiin vaikuttavista tekijöistä,
- keskustella rehtorin ja opettajan johdolla oppilasryhmän kanssa siitä, miten tilannetta selvitetään ja ketä siinä on mukana,
- viestiä huoltajille yhteisöllisen opiskeluhuollon toimista ja tilanteesta sisäympäristössä ja
- kohdentaa yhteisöllisen opiskeluhuollon toimia oppilasryhmän tueksi.
- Myös erityisiä tilajärjestelyjä, käyttöä turvaavien toimenpiteiden käyttöönottoa tai tilojen osittaisia käyttörajoituksia voidaan ottaa käyttöön, mikäli laajempien selvitysten tulokset niin edellyttävät.

Kun sisäilmasta koettu haitta koskee yksittäistä oppilasta

Kokemus sisäilmasta ja sisäympäristöstä on yksilöllistä. Sisäilmaan liitettyyn oireiluun sekä siihen, kuinka haitalliseksi henkilö sen kokee, vaikuttavat kaikkien elinympäristössä esiintyvien haittatekijöiden lisäksi myös monet muut seikat, kuten yksilölliset tekijät sekä erilaiset kuormittavat asiat, muun muassa kouluyhteisöön liittyvät paineet ja tuen puute.

Myös yksittäisten oppilaiden sisäilmaan liittämien haittojen osalta, tulee kiinteistön omistajan tarkastella rakennuksen teknisiä järjestelmiä ja selvittää olosuhteita tilassa, johon koettu haitta yhdistetään.

Sisäilmatilanteen pitkittyessä yksittäisen oppilaan kohdalla, tulee ratkaisuja olla selvittämässä oppilaan ja hänen huoltajansa lisäksi tarvittava monialainen toimijajoukko. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä voidaan selvittää ja arvioida oppilaan tilannetta kokonaisvaltaisesti sekä suunnitella tarvittavaa tukea (Kuvio 5). Usein hyväksi on koettu myös oppilaan, huoltajan, rehtorin ja kouluterveydenhuollon taapaamiset, joissa on yhdessä mietitty oppilaalle sopivia opetusjärjestelyjä.

Kuvio 5. Oppilaan tilannetta arvioidaan kokonaisvaltaisesti. (Lähde: Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma 2023).

Sisäilmatilanteessa pyritään oppimis- ja tilajärjestelyt hoitamaan ensisijaisesti niin, että oppilaan ei tarvitse siirtyä kokonaan pois sosiaalisesta piiristään. Näitä järjestelyitä ovat esimerkiksi osittaiset oppituntien aikaiset väistöt toiseen luokkatilaan, rakennuksen siipeen tai viipaleeseen. Tilanteessa tulee kuitenkin aina varmistua, että oppilaan koulutyö on koordinoitua, oppiminen jatkuu ja oppilaan osallistaminen luokan toimintaan säilyy (esim. internetin välityksellä). Koulun vaihto ja kotiopetus ovat aina viimeisiä keinoja koulutyön

jatkamiselle. Kouluilla tulisi olla laadittuna toimintamalli tilanteeseen, jossa yksittäinen oppilas tarvitsee tukea koulutyöhön sisäilmatilanteessa.

Oppilaan yhdistäessä kokemansa oireet sisäilmaan, ohjataan hänet aina kouluterveydenhuoltoon, jolla on osaamista ja työkaluja oppilaan terveyden edistämiseen. Kouluterveydenhuolto, useimmiten kouluterveydenhoitaja, järjestää aikaa oppilaalle ja huoltajalle sekä on heidän tavoitettavissaan koko prosessin ajan.

Opiskeluhuollossa huolehditaan lapsen hyvinvoinnista, kun taas pedagoginen työ seuraa oppilaan koulunkäynnin sujumista ja oppimista. Huoltajien rooli on seurata lapsen hyvinvointia ja koulunkäynnin sujumista kodin näkökulmasta.

Sisäilmatilanteessa yksittäisen oppilaan kohdalla tulee

- koota tarpeen mukaan yhteen toimijat, joiden avulla oppilasta ja hänen perhettään voidaan tilanteessa tukea, esimerkiksi yksilökohtaisen opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä, ja sovitaan tilanteen seurannasta,
- sopia, kuka koulusta seuraa oppimista ja vastaa oppilaan päivittäisestä koulutyöstä silloin, jos oppilas ei opiskele oman ryhmän mukana,
- varmistua, ettei oppilaan yksityisyydensuojaa loukata kertomalla hänen tilanteensa ulkopuolisille tai käsittelemällä terveystietoja ilman suostumusta,
- lisätä oppilaan yhteenkuuluvuutta oman ryhmän kanssa järjestämällä opetusta mahdollisuuksien mukaan myös muissa ympäristöissä.
- Väistötalajärjestelyiden tulisi yksittäisen oppilaan osalta olla aina määräaikaista ja monialaisen asiantuntijaryhmän tulisi säännöllisesti seurata ja arvioida, voiko oppilas palata omaan ryhmään.
- Mikäli oppilasryhmä tarvitsee tukea yksittäisen oppilaan tilanteen käsittelyssä, voidaan hyödyntää yhteisöllistä opiskeluhoolltoa.

Tämän julkaisun viite:

Salmela A, Jalkanen K, Hyvärinen A (2023) Ohjeita koulutyöhön sisäilmatilanteessa. Tutkimuksesta tiiviisti 33/2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

Ohjeistus koulutyöhön sisäilmatilanteessa on osa Kansallista sisäilma ja terveys -ohjelmaa ja täydentää ohjelman tavoitteita kehittämällä sisäympäristöön liittyvien ongelmien hallintaa. Kansallisen sisäilma ja terveys -ohjelman tavoitteena on edistää terveyttä ja hyvinvointia vähentämällä sisäympäristöön liittyviä haittoja Suomessa. Ohjelmaa koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ja työhön osallistuvat aktiivisesti Työterveyslaitos, Filha ry, Hengitysliitto, Allergia-, Iho- ja Astmaliitto sekä Sisäilmayhdistys ry. Ohjelma toteuttaa hallituksen Terveet tilat 2028 -ohjelman terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevia toimenpiteitä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-408-116-0 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-116-0>